

***Tothom qui o tothom que?* Reflexió sobre la implantació d'una norma sintàctica de Fabra (1933)**

AINA LABÈRNIA ROMAGOSA i JOAN BORRÀS-COMES
Universitat Pompeu Fabra

Aquesta comunicació tracta de l'ús, la percepció i l'estatus normatiu dels relatius *qui* i *que* en oracions relatives substantives. L'anàlisi parteix, d'una banda, de les obres que tracten aquesta qüestió des de la normativa i, de l'altra, dels resultats de tres tasques realitzades per 248 alumnes de traducció i interpretació de la Universitat Pompeu Fabra (d'ara endavant, UPF).

L'estatus normatiu de les construccions *tothom qui* i *tothom que* en oracions relatives substantives constitueix una qüestió controvertida de la sintaxi del català, tal com es desprèn del tractament divers d'aquesta qüestió tant en les obres de normativa oficial (Fabra, 2006 [1933], i la versió en línia del DIEC2) com en altres obres de referència (Fabra, 1979 [1932]; Badia, 1994; Solà, 2002; Optimot).

Pel que fa a la normativa oficial, el DIEC2 (entrada de *qui*, accepció 2) prescriu l'ús del relatiu *qui* quan designa persones o coses personificades: «d) Darrere de pronoms demostratius o indefinits, usats facultativament, forma una combinació equivalent a la combinació *el qui*». Un exemple d'aquestes construccions és el cas que ens ocupa: la construcció del pronom indefinit *tothom* seguit del relatiu *qui*. Un altre exemple seria la construcció amb el pronom demostratiu *aquell* (amb les flexions corresponents) seguit del relatiu *qui*. Alhora, el diccionari prescriu que el relatiu *que* (primera entrada de *que*, accepció 2) designa coses i no persones. Així, indica que la construcció *el que* «serveix per a introduir oracions de relatiu substantives amb referència a cosa, en les quals fa de subjecte o de complement directe».

De fet, el DIEC2 subscriu la prescripció de Fabra (2006 [1933], p. 62-63):

66. Les oracions de relatiu substantives [...] són introduïdes amb el pronom *qui* o amb les combinacions pronominals *el qui* i *el que*.

I. *Qui*. Ex.: *QUI guanya primer, s'escanya darrer* [...].

Notem que les oracions introduïdes amb el pronom *qui* designen sempre una persona.

II. *El que*. Quan l'oració de relatiu substantiva no designa una persona, llavors és introduïda amb la combinació pronominal *el que* [...].

III. *El qui*. Les oracions substantives poden prendre una forma anàloga a la del cas II, àdhuc quan es refereixen a persona: la combinació pronominal no és llavors *el que*, sinó *el qui*. Ex.: EL QUI *ha dit això, ment. No us fieu DEL QUI no us aguanta la mirada. Sí: sóc EL QUI et penses. Ell després es burla DEL QUI ha enganyat*. Com pot veure's per aquests exemples, *el qui* pot emprar-se en funció de subjecte i de complement directe. El mateix ocorre amb la combinació pronominal *el que*. [...]

A vegades és usada amb la mateixa força que *el qui* la combinació *aquell qui*. Ex.: *Com AQUELL QUI no diu res*. Aquest *qui* relatiu no precedit de preposició pot així mateix adjuntar-se com a antecedent el pronom *tothom*.

Per tant, segons Fabra (2006 [1933], p. 62-63), cal escriure *tothom qui* i no *tothom que*, atès que *qui* fa referència a persones i *que* designa coses. Ara bé, si atenem als exemples que trobem al DIEC2, en trobem dos amb *tothom qui* (entrades *latitudinarisme* i *taula*) i tres amb *tothom que* (entrades *altre*, *comunicar* i *contagiar*):

latitudinarisme *m.* [RE] Moviment anglicà sorgit al segle XVII que admet la salvació per a tothom qui cregui en Crist i cerqui la veritat en la Bíblia.

taula 2 5 [LC] **tenir taula parada a**) Estar disposat a convidar a taula tothom qui es presenta.

altre² -a 2 2 [LC] **els altres** Tothom que no és un mateix, l'altra gent. *Cal saber escoltar els altres*.

comunicar 1 *v. tr.* [LC] [AD] Fer que un altre participi (d'allò que posseïm), fer que sigui comú a ell i a nosaltres, transmetre. *Us comunicaré les notes que tinc sobre aquest tema. Comunicar un secret, una notícia, els pensaments, els seus projectes, a algú. Comunica la seva alegria a tothom que té a prop. L'arbre comunica el moviment a tota la màquina. El foc es comunicà a les cases del costat*.

contagiar 2 *intr. pron.* [LC] [MD] Esdevenir malalt per contagi. *S'ha contagiat tothom que el va tocar*.

La taula 1 recull el nombre de casos en què el DIEC2 presenta construccions tant amb *qui* com amb *que*, precedits de *tothom*, *aquell* (i flexions) i *el* (i flexions). Com es pot observar, tal com passava amb les construccions amb *tothom*, en els altres dos casos també hi ha una alternança entre les formes *qui* i *que*. A part d'això, específicament en els casos de *el* i *aquell*, es constata que les construccions amb *qui* són majoritàries.

Malgrat la claredat amb què tant la gramàtica (Fabra, 2006 [1933]) com el diccionari (Fabra, 1979 [1932], p. 1415-1416) estableixen que *qui* designa persones i

TAULA 1

Recompte d'exemples del DIEC2 en què qui o que apareixen combinats amb el (i flexions),
aquell (i flexions) i tothom

	~ qui	~ que
<i>tothom</i>	2 (40,0%)	3 (60,0%)
<i>aquell</i> (i flexions)	11 (61,1%)	7 (38,9%)
<i>el</i> (i flexions)	101 (89,4%)	12 (10,6%)

FONT: Elaboració pròpia.

que designa coses, el *Diccionari general de la llengua catalana* (Fabra, 1979 [1932]) ja presenta l'alternança de formes *qui/que* en algunes entrades (1979 [1932], p. 432 i 464):

qui *pron.* Quina persona o quines persones. *Qui és? Qui són?* [...] || Com a pronom relatiu, designant persones o coses personificades, és emprat: 1. En les oracions de relatiu adjectives, com a complement preposicional. *L'home de qui parlàveu.* [...] 2. En les oracions de relatiu substantives (generalment com a subjecte). *Qui guanya primer s'escanya darrer. Qui dia passa any empeny. Això, que ho faci qui vulgui. És ell qui ha dit això. És en Pere amb qui volem anar.* 3. Combinat amb l'article (*el qui*) introduint una oració substantiva en la qual el relatiu fa de subjecte o de complement directe. *El qui ha dit això, ment. No us fieu del qui no us aguanta la mirada. Sí: sóc el qui et penses, la qui et penses. Ell després es burla del qui ha enganyat. El dimoni es complau a turmentar els qui, mentre eren vius, enganyava amb grans afalagaments.* 4. Facultativament. Darrera certs pronoms (*tothom, algú, etc.*) principalment *aquell*, amb el qual forma una combinació equivalent a la combinació *el qui* [...]. (Fabra, 1979 [1932], p. 1415-1416)

taula *f.* Moble que consisteix en una peça llisa i plana sostinguda horitzontalment per tres o més peus o petges, que serveix per a menjar, escriure, treballar, jugar. [...] *Tenir taula parada*, es diu del qui convida a taula tothom qui es presenta, del qui habitualment té convidats a taula [...]. (Fabra, 1979 [1932], p. 1614)

comunicar *v. tr.* Fer que un altre participi (d'allò que posseïm), fer que sigui comú a ell i a nosaltres, transmetre. *Us comunicaré les notes que tinc sobre aquest tema. Comunicar un secret, una notícia, els pensaments, els seus projectes, a algú. Comunica la seva alegria a tothom que té a prop. L'arbre comunica el moviment a tota màquina. El foc es comunicà a les cases del costat [...].* (Fabra, 1979 [1932], p. 432)

contagiar *v. tr.* Transmetre per contagi. *Li va contagiar la tinya.* | Pron. Transmetre's per contagi; esdevenir malalt per contagi. *És un mal que es contagia amb molta facilitat. Contagiar-se tothom que el va tocar.* | Fig. *Contagiar-se un vici, l'entusiasme.* (Fabra, 1979 [1932], p. 464)

De fet, tres dels cinc exemples del DIEC2 amb el relatiu *que* i el relatiu *qui* són idèntics a Fabra (1979 [1932]). Els dos restants (entrades de *latitudinarisme* —en

què hi ha la combinació *tothom qui*— i *altre* —en què hi ha la combinació *tothom que*—) són novetats del DIEC2.

En resum, la prescripció tant de Fabra (2006 [1933]) com del DIEC2 és que cal utilitzar *qui* darrere de *tothom*, però ni tan sols aquestes dues obres la segueixen estrictament en els exemples que proporcionen.

Quant a les obres de referència no oficials, en aquesta comunicació s'analitzen la *Gramàtica del català contemporani* (Solà, 2002), la *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica* (Badia, 1994) i l'Optimot (fitxa 2125/3: «*el que* o *el qui?*; *aquell que* o *aquell qui?* / pronoms relatius de persona en relatives substantives»). Cal notar que en aquestes obres s'accepten tant *qui* com *que*, amb matisos respecte del nivell de formalitat.

Solà (2002, p. 2494) exposa el quadre que es reproduïx a la taula 2.

TAULA 2
Formes i estructures del relatiu amb antecedent implícit

B1. (P) + <i>qui</i> (humà)	(36g) [Qui la fa la paga]
B2. (P) + (tots) + art./ dem. + <i>que/qui</i> (humà)	(36a-d) [(36) a El que/qui hagi de venir ha de fer-se el passaport Els que/qui hagin de venir han de fer-se el passaport b Hem saludat els que/qui hem vist c Tots els que/qui no tinguin passaport han de portar el DNI d (??Tot) aquell que/qui hagi de venir ha de tenir invitació (Tots) aquells que/qui hagin de venir han de tenir invitació]
B3. (P) + <i>tothom</i> / <i>qualsevol que</i> / <i>qui</i> (humà)	(36e) [Apunta a tothom que/qui no tingui passaport] [...]
art. = <i>el, la, els, les</i> dem. = <i>aquest / -a / -s / -es</i>	

FONT: Solà (2002, p. 2494).

Solà (2002) proporciona l'explicació següent dels casos que ens ocupen i els relaciona amb la classificació reproduïda a la taula 2 (2002, p. 2495-2496):

Fabra (1930; 1918/1933: § 66.III; vg. també 1956: § 110) va intentar que la llengua estàndard evités l'ambigüïtat [entre *el qui* i *la qui*] adoptant per a B2 *el qui*, forma encara ben viva en la llengua oral, a la vora de l'altra. Una certa tradició manté encara aquesta distinció com a «aconsellable» o «millor» (Ruaix 1985: 96; 1995: 34-38, 71-73; i Manuel Miquel i Planas dins aquesta última obra, pàg. 64-66), bé que ja amb clares vacil·lacions (Badia 1994: 360-361). La veritat és que la llengua ha acabat decantant-se decididament per la forma *que*

en les estructures de B2 i B3, en qualsevol nivell de llengua (vg. Calveras 1930: § 82-98; Solà 1972: 124; Jané 1978).³³

[Nota 33: No és clar si les formes castellanques (*el/los que = quien(es)*) poden haver influït en l'opció del català a favor de *que*. Ruaix (1995: 71-73) fa veure que la barreja de formes ja és antiga. Hi pot haver d'altres causes. En primer lloc, l'ambigüitat només es produeix amb l'article *el*, no amb cap altre element de B2-3 (inclòs el plural *els*). En segon lloc, l'opció *qui* només és possible quan hi ha contigüitat absoluta entre article/demostratiu i *qui*, com també observa Ruaix (1995: 36-38, d'on són els dos primers exemples): «Els qui *treballen* o que *juguen...*», «*Ordeno que* tot aquell, *de qualsevol poble, nació o llengua, que parli...*»; «Com *el qui* veu alguna cosa en somnis, / i *que* després li'n queda la impressió» (Dante, *Comèdia: Par.*, XXXIII.58). En algun cas *qui* es troba potser poc o molt estereotipat i es pot sentir més: concretament amb algun ús de *tothom qui* i en *com aquell qui* (*Ell ho escoltava tot com aquell qui sent ploure*; amb reducció de *aquell* ja no hi ha opció: «—Com és això? / —Mira. Com qui diu “La vida”», Martín, *Flanagan*: 49).]

Així, a grans trets, Solà (2002, p. 2494-2496) accepta tant *que* com *qui* darrere de *tothom*, tot i que esmenta que pot ser que *tothom qui* i *com aquell qui* siguin formes estereotipades i que, per tant, es puguin sentir més.

De Badia (1994) cal tenir en compte, en primer lloc, la distinció que fa entre N1 («nivell elevat»), N2 («llenguatge corrent») i N3 («parlar col·loquial») (1994, p. 43). En relació amb l'estatus normatiu de *tothom que* i *tothom qui*, destaca el següent (1994, p. 361-362):

3. *Funcions*. Hi distingirem dues situacions, segons que el subjecte sigui una persona o una cosa.

a) *Referència a persones*. Com ho acabem de veure respecte als seus recursos formals, l'oració substantivada de relatiu pot ésser introduïda pel pronom *qui* o pels grups de formes *el qui* o *el que* (i flexions), *aquell qui* o *aquell que* (i flexions) i *tothom qui* o *tothom que*. La primera possibilitat (*qui*) encapçala moltes dites populars, que són una veritable mina d'aquest tipus sintàctic (ultra el ja citat ex. [5], vegeu-ne ací els [6] i [7]). Ara bé, es tracta d'una expressió d'ús ben general (com es veu als altres exs. [8] i [9], i tants d'altres que el lector pot imaginar).

[11] *qui dia passa any empeny*

[...] Això, com dic, quan l'oració substantivada és iniciada per *qui*. En canvi, en els restants grups de formes (és a dir: els que són introduïts per *el* i flexió, *aquell* i flexió i per *tothom*) el pronom *qui* (que es manté força bé en el N1) hi alterna amb *que* (més propi de les modalitats corrents): *el que* (i flexió), *aquell que* (i flexió) i *tothom que* (exs. [15] a [17]).

[15]a N1 *el qui* truca es deu haver equivocat

[15]b N2 *el que* truca es deu haver equivocat

[16]a N1 *tothom qui* arribava hi era acollit

[16]b N2 *tothom que arribava hi era acollit*

[...] Cal dir que, si abans no he marcat els exs. [7]a i [8]a amb el signe del N1 (com ho acabo de fer amb els [15]a, [16]a i [17]a), ha estat per raó que aquells no se senten lluny de les dites populars i no sorprenen en el llenguatge més corrent. [[7]a *s'ho prenia com aquell qui sent ploure* / [7]b *s'ho prenia com aquell que sent ploure*].

No hem adduït mostres dels grups *aquells qui* (i flexió) perquè en realitat aquests grups es consideren més aviat feixucs i no es troben en la llengua corrent, i ben poc en la llengua escrita.

Badia (1994, p. 43 i 361-362), per tant, accepta tant *que* com *qui* quan el relatiu designa una persona, tot i que fa una diferència de formalitat respecte a l'ús de l'un o l'altre: *que* és considerat N2 i *qui*, N1.

L'Optimot té una fitxa sobre l'ús del relatiu *qui* o *que* en oracions relatives substantives (fitxa 2125/3: «*el que* o *el qui*?; *aquell que* o *aquell qui*? / pronoms relatius de persona en relatives substantives»; consulta del 29 de desembre de 2013), en la qual exposa que tant *qui* com *que* són admissibles, tot i que en registres formals és preferible l'ús de *qui*:

› *qui*, *el qui*, *aquell qui* (registre formal)

› *el que*, *aquell que* (registre informal)

Quan es construeixen oracions amb un subjecte o un complement verbal introduïts per relatius que es refereixen a persones, es pot utilitzar tant el relatiu *qui* (que sovint va precedit dels mots *el*, *la*..., *aquell*, *aquella*..., *tothom*) com el relatiu *el que* (o *la que*, *els que*, *les que*). Cal tenir en compte, però, que la construcció amb *qui* pertany a un nivell de llengua més formal que no pas el *que*.

Per tant, dels dos relatius possibles, és preferible usar *qui* en registres més formals:

Qui digués això mentiria (o bé *El qui* / *Aquell qui digués això mentiria*)

És ella qui no vol venir (o bé *És ella la qui* / *aquella qui no vol venir*).

Si recapitem, Fabra (2006 [1933]) i el DIEC2 expliciten que l'opció normativa és *qui*, si bé hi ha exemples del DIEC2 que contradiuen aquesta prescripció, alguns dels quals s'han adoptat directament del diccionari de Fabra (1979 [1932]). D'altra banda, obres de referència més recents com ara la gramàtica de Badia (1994), la *Gramàtica del català contemporani* (Solà, 2002) o l'Optimot admeten tant *qui* com *que*, amb el matís que Badia i l'Optimot fan distincions respecte a la formalitat de cada forma.

Aquesta comunicació s'emmarca en un projecte d'un abast més llarg (Labèrnia, 2015), que té com a objectiu descobrir la incidència de certs factors sociolingüístics en la implantació de la normativa sintàctica en les produccions escrites en català dels alumnes del grau en traducció i interpretació de la UPF. Aquest estudi

s'emmarca en l'anàlisi variacionista i pretén relacionar la correcció de setze variables sintàctiques —com ara l'absència o la presència de la preposició *a* per introduir el complement directe referit a persones, la caiguda o el manteniment de preposició davant de *que* o bé l'ús del relatiu *qui* o *que* darrere de *tothom*— amb diversos factors —com per exemple el curs que fa l'alumne en la carrera, el lloc de procedència tant de l'alumne com dels pares, els usos lingüístics, etc. La mostra de l'estudi consisteix en 248 alumnes, cosa que representa el 41,78 % de la població. Aquests alumnes han omplert una enquesta d'usos lingüístics i han realitzat una redacció, un exercici d'omplir buits i un exercici d'elecció múltiple.

En la redacció, tots els alumnes havien d'explicar la mateixa historieta muda de Quino, la qual cosa propicia l'aparició d'elements lingüístics similars. A l'exercici d'omplir buits, només podien escriure *tothom qui* o *tothom que*; a l'exercici d'elecció múltiple, podien triar entre *tothom qui*, *tothom que*, «totes dues són correctes» o «no ho sé». Els ítems d'aquests dos exercicis a partir dels quals es va avaluar l'ús i la percepció normativa de *qui* i *que* darrere de *tothom* van ser els següents:

EXERCICI D'OMPLIR BUITS:

12. Tothom ____ vulgui podrà assistir a l'acte.

EXERCICI D'ELECCIÓ MÚLTIPLE:

12. Estic molt contenta, perquè tothom ____ ha participat en el joc s'ho ha passat bé.

a) qui b) que c) Totes dues són correctes d) No ho sé

La taula 3 exposa els resultats de les tres tasques.

TAULA 3

Resultats de l'exercici d'omplir buits, de l'exercici d'elecció múltiple i de la redacció

Resposta	Omplir buits	Elecció múltiple	Redacció
Pronom/article + <i>qui</i>	155 (62,5%)	68 (27,4%)	1 (12,5%)
Pronom/article + <i>que</i>	91 (36,7%)	72 (29,0%)	7 (87,5%)
Totes dues són correctes	—	96 (38,7%)	—
No ho sé	0 (0,0%)	11 (4,4%)	—
Nuls i blancs	2 (0,8%)	1 (0,4%)	—

FONT: Elaboració pròpia.

D'aquests resultats, en destaca el fet que a l'exercici d'omplir buits —que avalua l'ús formal— la majoria d'alumnes van optar per *tothom qui* (un 62,5%), mentre que a l'exercici d'elecció múltiple —enfocat a la percepció normativa formal— la

percepció majoritària (un 37,7% dels alumnes) va ser que tant *qui* com *que* eren correctes. Pel que fa a la redacció, que representa un ús menys formal, l'ús de *que* i *qui* en relatives substantives no és gaire freqüent o s'evita (només se n'han detectat 8 casos en les 248 redaccions); d'altra banda, l'opció majoritària és la tria del relatiu *que* (7 casos dels 8 totals, cosa que representa el 87,5% del total de casos).

La taula 4 recull els casos concrets de les redaccions.

TAULA 4

Casos de les redaccions en què es va utilitzar una combinació d'article, pronom demostratiu o indefinit seguit de qui o que

<i>Ocurrencia</i>	<i>Context</i>
el què	el policia que va aparèixer, el què suposadament havia de defensar-la
dels que	algunes actituds dels que estaven a càrrec de fer justícia
tothom que	Tothom que està a la sala es queda mirant els tres homes amb una certa sorpresa.
la que	No obstant, la que s'ha sorprès més ha estat, clarament, la dona que els havia denunciat.
aquell qui	la vida pot donar moltes voltes, i convertir-se en l'apuntat per l'arma o aquell qui apunta.
pels que	és famós inclús pels que no tenen contacte amb aquest món
als que	hauríem de reflexionar sobre la política actual de la justícia, que [...] només satisfà als que tenen poder i influència
la que	nomès esperava que no fossi ella mateixa la que acabara entre rejas per ésser tan inoportuna

FONT: Elaboració pròpia.

Com es pot veure, en la major part de les ocurrencies s'opta per l'ús del relatiu *que*, i només en una apareix el relatiu *qui* (*aquell qui*). Aquest ús minoritari del relatiu *qui* podria estar justificat per la voluntat de l'alumne de desambiguar la frase; és a dir, si s'hagués emprat *que*, es podria haver entès que *aquell que apunta* pot fer referència a l'apuntat per l'arma o bé a la persona que està apuntant amb l'arma. Amb l'ús de *qui*, però, aquesta ambigüitat desapareix: *aquell qui apunta* fa referència a la persona que està apuntant amb l'arma.

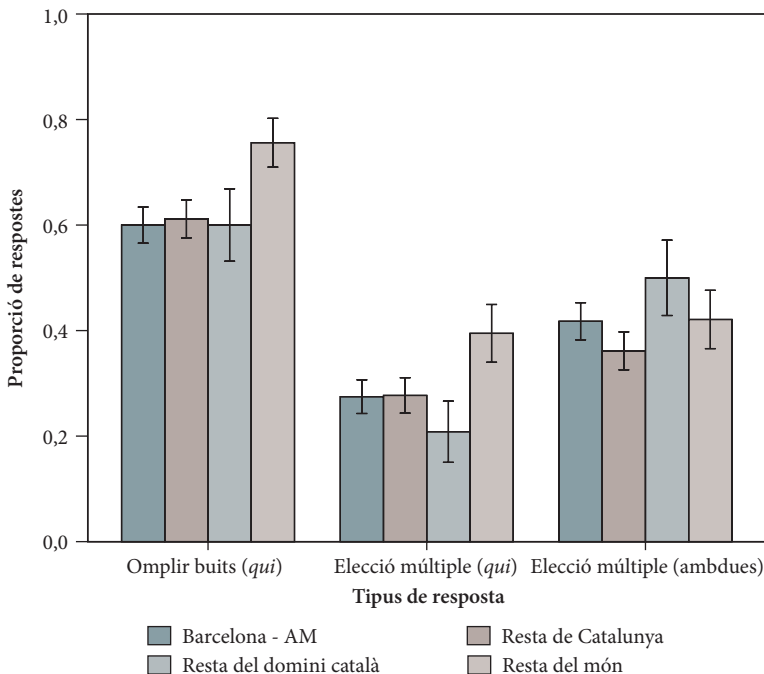
Els gràfics que es mostren a continuació presenten els resultats dels dos exercicis des de tres perspectives diferents. En primer lloc, la proporció de respostes de *tothom qui* obtinguda en l'exercici d'omplir buits (si s'hi sumen les respostes de *tothom que* s'assoleix el 100% dels casos totals); en segon lloc, la proporció de respostes de *tothom qui* obtinguda en l'exercici d'elecció múltiple, i, en tercer lloc, la proporció de respostes de «totes dues són correctes» obtinguda

en l'exercici d'elecció múltiple (com en el cas anterior, si a les respostes de *tothom qui* i «totes dues són correctes» s'hi sumen les respostes de *tothom que*, s'assoleix el 100 % dels casos totals). Els resultats obtinguts s'analitzen atenent a quatre variables sociolingüístiques presents a l'enquesta d'usos lingüístics que es va administrar als alumnes. Només es presenten els resultats que han estat rellevants per explicar l'ús i la percepció de *tothom qui* i *tothom que*.

Aquestes variables sociolingüístiques són el *lloc de naixement* (té 4 nivells: Barcelona i àrea metropolitana, resta de Catalunya, resta del domini lingüístic català, resta del món), els *anys de residència a Catalunya* (té 3 nivells: 6 anys o menys, de 7 a 14 anys, més de 15 anys), el *grau d'escolarització en català* (té 3 nivells: alumnes gens escolaritzats en català, escolaritzats en català només en part, escolaritzats en català plenament) i la *percepció de l'alumnat del seu coneixement de català* (té 3 nivells: baix, mitjà i alt).

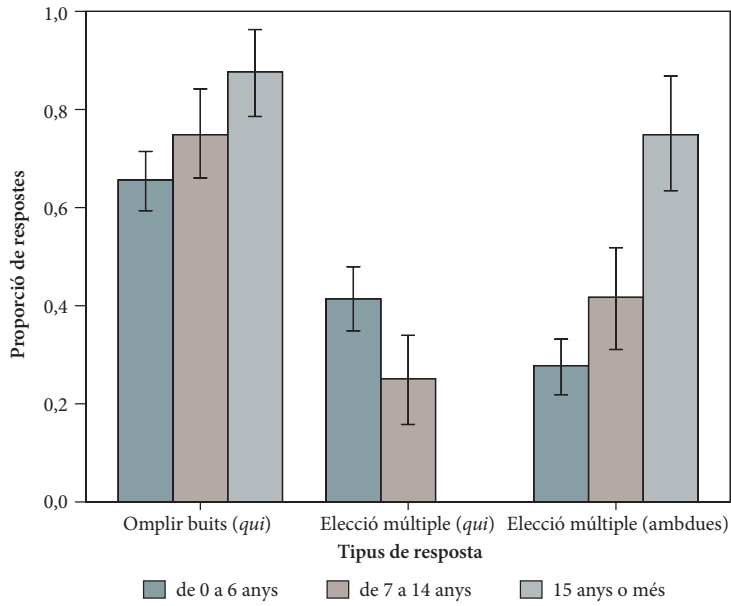
Els gràfics 1-4 permeten extreure les conclusions següents:

1. En l'exercici d'omplir buits, els nouvinguts i els alumnes que fa més anys que viuen a Catalunya opten majoritàriament per *tothom qui*.

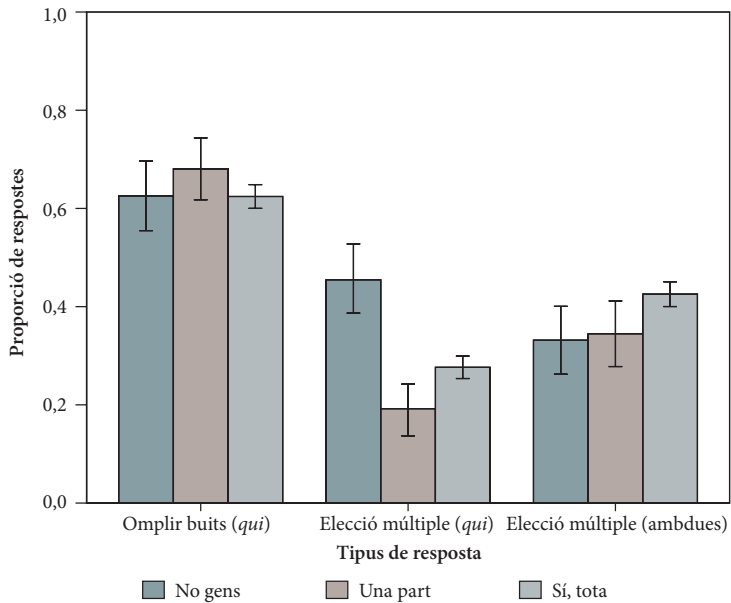

GRÀFIC 1. Lloc de naixement.

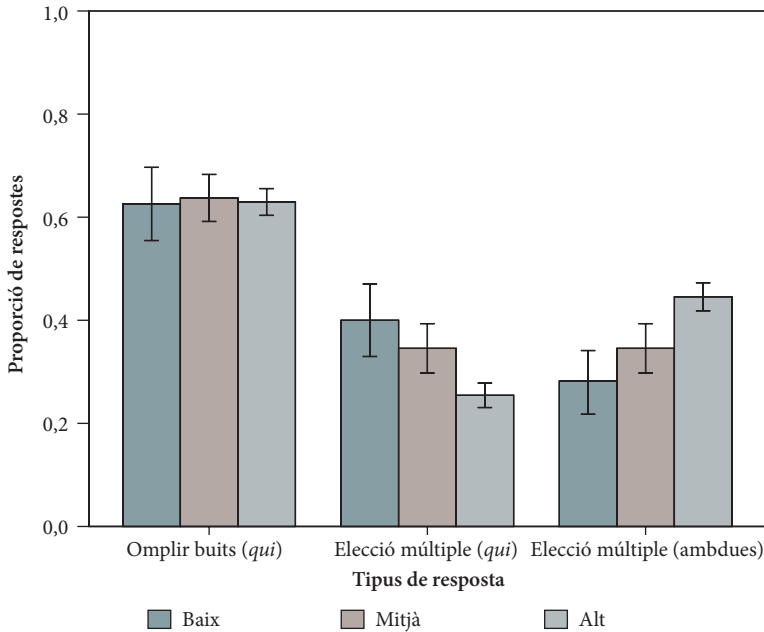
FONT: Elaboració pròpia.

GRÀFIC 2. Anys de residència a Catalunya.
 FONT: Elaboració pròpia.

GRÀFIC 3. Grau d'escolarització en català.
 FONT: Elaboració pròpia.

GRÀFIC 4. Percepció de l'alumnat del seu coneixement de català.

FONT: Elaboració pròpia.

2. En l'exercici d'elecció múltiple, trien *tothom qui* com a única opció correcta els alumnes nascuts fora del domini lingüístic català, els qui fa pocs anys que viuen a Catalunya, els qui no s'han escolaritzat gens en català i els qui manifesten un coneixement de català baix. Això podria ser degut a un «model lingüístic d'aula», és a dir, la tria de *tothom qui* es podria deure al fet que l'alumne estigués poc familiaritzat amb la col·loquialitat de la llengua.

3. En l'exercici d'elecció múltiple, trien l'opció «totes dues són correctes» els alumnes que fa molts anys que viuen a Catalunya, els que han fet tota l'escolarització en català i els que manifesten un coneixement de català alt.

En conclusió, pel que fa a l'estatus normatiu de *tothom qui* i *tothom que*, Fabra (2006 [1933]) utilitza *tothom qui* tant en la codificació com en els exemples; el DIEC2 i Fabra (1979 [1932]), en canvi, utilitzen *tothom qui* en la codificació, però alternen les formes *qui* i *que* en els exemples, fet que implica que la norma oficial referent a aquesta qüestió no se segueix plenament. Badia (1994) i l'Optimot lliuen la tria de *qui* o *que* al registre. Caldrà veure si en la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC hi haurà cap canvi respecte d'aquesta norma, que no resulta gaire implantada, tal com s'ha pogut veure en els resultats de les tasques que s'han analitzat.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1994). *Gramàtica de la llengua catalana: Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica*. Barcelona: Proa.
- DIEC2 = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2007). *Diccionari de la llengua catalana* [en línia]. 2a ed. <<http://dlc.iec.cat/>> [Consulta: 1 setembre 2013].
- FABRA, Pompeu (1979 [1932]). *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Editora i Distribuïdora Hispano Americana, S. A. (EDHASA).
- (2006 [1933]). *Gramàtica catalana*. 3a reimpr. del facsímil de la 7a ed. També disponible en línia a: <<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/0000004400000005.pdf>> [Consulta: 12 setembre 2013].
- LABÈRNIA, Aina (2015). *La incidència de certs factors sociolingüístics en la implantació de setze variants sintàctiques en català*. Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra. Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge.
- Optimot = GENERALITAT DE CATALUNYA (2008). *Optimot: Consultes lingüístiques* [en línia]. <<http://www.gencat.cat/optimot/>> [Consulta: 29 desembre 2013].
- SOLÀ, Joan (2002). «Les subordinades de relatiu». A: SOLÀ, Joan; LLORET, Maria Rosa; MASCARÓ, Joan; PÉREZ SALDANYA, Manuel (dir.). *Gramàtica del català contemporani*. Vol. 3. Barcelona: Empúries.